

Ta ansvar for dem som trenger det

Norsk tannvern satte de svakeste på dagsorden 26. mars. Årets seminar var viet barn som ikke har det bra.

Barn som ikke har det bra har det dårlig, og de må få hjelp av voksne. For de kan ikke hjelpe seg selv. Tannhelsetjenesten må ta sin del av ansvaret for å fange opp og hjelpe dem som trenger det mest. Dette var temaet for Årets tannvernseminar.

Folkets hus var fylt til trengsel, og barneombudet kom også. Reidar Hjermann minnet om at det kan være mange grunner til at barn har det vondt. De kan ha det vanskelig over lengre tid, gjennom hele barndommen, eller i en overgangsfase. De viktigste grunnene til at barn lider er at de har psykisk syke foreldre, foreldre i konflikt, foreldre med rusproblemer, foreldre i fengsel, at de lever i familier med vold og overgrep. Flyktninger og asylsøkere er også en utsatt gruppe.

Hjermann ser at tannhelsetjenesten kan fylle en viktig funksjon i å fange opp barn som er utsatt for omsorgssvikt. Det har han lært av Anne Rønneberg, lederen for Norsk Forening for Pedodonti, som sammen med TAKO-senteret arrangerer nordisk konferanse om tannhelsetjenestens rolle ved omsorgssvikt og overgrep mot barn i Oslo i mai. Dit kommer også barneombudet. Han har skjønnet det. At tannhelsetjenestens folk er trent i å observere pasientenes atferdsmønstre, at tannstatus påvirkes av ulike typer overgrep og mishandling. At barns forhold til egen munn kan antyde noe om erfaringer barnet har hatt. Meld fra sier han. Gjør det flere ganger om nødvendig. Ikke tro eller anta at andre gjør det. Gjør det selv om du antar at andre også gjør det. Jo flere jo bedre. Hvis mange sier fra øker det sjansen for at barnet får hjelp.

– Pass på dem som ikke kommer til timen, sa Hjermann og spurte om det trengs bedre rutiner for oppfølging av disse.

Det kunne tannhelsesekretær Kristin Strandlund i Østfold, svare på. Hvordan hun jobber er beskrevet i Tidende nummer 4 i år. Og 26. mars var hun på tannvernseminaret og fortalte hvordan hun har satt oppfølgingen av bekymringspasienter i system. Sånn skal det gjøres. Det var det stor enighet om blant tilhørerne i Folkets hus. Så får vi se hvem som følger etter. Vi sier det igjen: Dette er et eksempel til etterfølgelse.

Helsedirektoratet var også til stede, ved divisjonsdirektør for folkehelse og levekår, Knut-Inge Klepp. Han snakket om sosial ulikhet i helse. Direktoratet har funnet ut at for å nå dem som trenger det mest, må man henvende seg til alle. For å redusere de sosiale ulikhetene vil direktoratet skape tryggere og mer helsefremmende miljøer, bidra til en sunnere livsstil i hele befolkningen og ha en folkehelseorientert helsetjeneste. For å oppnå dette vil de styrke folkehelsearbeidet, de vil samarbeide med aktører, både i og utenfor helsesektoren og de vil forankre folkehelsearbeidet lokalt. Tannhelsetjenesten er en viktig bidragsyter i folkehelsearbeidet, sa Klepp, og oppfordret til å utnytte potensialet idet han viste til store forskjeller mellom fylkene. Til slutt og helt konkret pekte han på tannhelsetjenestens mulighet til å gi råd om sunne mat- og drikkevarer og til å delta i arbeidet mot tobakk.

Karin Gustavsen fra Telemarkforskning fulgte opp med å understreke at den sosiale helsegradienten er udiskus-

tabel. Fattige er de aller mest utsatte når det gjelder dårlig helse. Det er også slik at det ikke er viljen som avgjør hvordan folk skjøtter egen helse, men evnen. Og da mente hun den økonomisk evnen. Avhengig av hvordan man definerer er det mellom 30 og 110 000 barn som er rammet av fattigdom i Norge i dag. Disse barna må takle både mors, fars og egne fattigdomsbekymringer. Når det kom til tenner sa Gustavsen at ni prosent av dem hun har undersøkt sier at det aller verste med å være fattig er å ikke ha råd til å gå til tannlegen. Og, som vi vet; tenner er viktige for selvfølelse og sosial respekt.

Så kom Marco Elsafadi på banen og snakket om vennskap, samhold og ensomhet, og om barndommens betydning for senere år. Elsafadi er høvding i stiftelsen New Page, som gir individuell oppfølging til utsatt ungdom med problematferd. Tanken bak er at gode relasjoner og nettverk gir overskudd. Overskudd gir god selvfølelse. Isolasjon, og det å være i utakt med omgivelsene gir underskudd. Underskudd gir redusert selvfølelse. Elsafadi understreket hvor viktig det er å kommunisere med ydmykhet, og med spørsmål fremfor utropstegn. Oppfølgingen ungdommen får gjennom New Page skjer med utgangspunkt i kontrakter med barnevernet. Ungdommene som får oppfølging i New Page får mellom 10 og 50 timer individuell oppfølging hver uke, og i gjennomsnitt varer oppfølgingen i to år. Ved å etablere en tett og god relasjon til ungdommene jobber stifinnere (ungdomsarbeidere) i New Page bevisst med å skape positive sosiale endringer hos ungdommene med utgangspunkt i deres problematferd.

Sykepleier Marit Myklebust er daglig leder ved Frelsesarmeens gatehospital og ser helseulikhetene slik de arter seg helt nede på gateplan. Her er

Barneombud Reidar Hjermann har forstått at tannhelsetjenesten har en viktig funksjon i å fange opp barn som trenger hjelp.

det snakk om et lavterskeltilbud til dem som trenger det aller mest. De som ikke blir sett, selv om vi ser dem. Myklebust viste at Frelsesarmeen bøyer seg ned og ser alle mennesker, og at de ser hele mennesket når de ser. Myklebust er opptatt av å respektere folk for de valgene de gjør. Samtidig vil hun gjøre noe med de behovene hun ser. Gatehospitalet er et tilbud for rusavhengige som er for friske til sykehusinnleggelse, men samtidig for syke til å greie seg alene.

Kjell Skar, som er nestleder i Rusmisbrukernes interesseorganisasjon, fortalte at mer enn en million nordmenn er berørt av rus, og at helsevesenet har en tendens til å overse sitt ansvar. Å slutte med rusmidler er det minste problemet en rusmisbruker har, kunne Skar fortelle videre. Det er så mye som skal repareres etterpå og så mye som skal i gang og fungere. Det er da de virkelige problemene dukker opp. Og tennene er et stort problem for mange rusmisbrukere. De må repareres. For hvis du ikke gjør noe med tennene, kommer du ikke videre, som Karin Gustavsen sa tidligere på dagen.

Helt til slutt kom rådmann Evy-Anni Evensen i Lyngdal kommune og sa at alle bor i en kommune. De færreste aner imidlertid ikke hvor stort mangfoldet er og hvor mange oppgaver en kommune har. Evensen delte oppgavene i tre dialogområder: orga-

nisasjonsdialog, politisk dialog og dialog med innbyggerne i lokalsamfunnet. Lovverket, for eksempel kommunehelsetjenesteloven og tannhelsetjenesteloven, legger rammene for aktivitetene og Evensen nevnte blant annet at det ikke er tatt høyde for tannbehandling innenfor stønad til livsopphold for flyktninger og andre personer helt uten inntekt og trygderettigheter. I denne gruppen kommer også «drop-outs» fra videregående skole, og for å fange opp disse, var det opprettet et fylkeskommunalt drop-out team. Med tannpleierutdanning som basis og bakgrunn som både helse- og sosialsjef og oppvekst- og omsorgssjef i Nissedal kommune før stillingen som rådmann i Lyngdal, var det ikke uventet at Evensen var spesielt opptatt av forebygging. Flere tiltak, både når det gjelder ikke-møtt-problematikk blant barn og unge og et foreldreinitiert prosjekt, støttet av barnehagene og skolene, om at det skal være kult å spise sunt, ble nevnt spesielt. Og som en oppfølging av folkehelseprosjektet Vann i fokus får alle treåringene utdelt vannflasker og det er satt opp vannkjølere på alle ungdomsskoler, fortalte Evensen.

Seminarer ble ledet av tannvernets nyvalgte styreleder, Turid Album Alstad, og fagsjef i NTF, Aril Jul Nilssen, mens den nylig avgåtte styrelederen, Reidun Stenvik, tok ordet helt til

slutt og takket for seg etter ti år som øverste leder for institusjonen som alltid setter viktige ting på dagsordenen. Særlig når andre glemmer å gjøre det. Tannvernseminaret arrangeres stort sett hvert annet år. Eller etter behov.

Tekst og foto: Ellen Beate Dyvi

Nytt styre i Norsk Tannvern

Turid Album Alstad er valgt til ny styreleder i Norsk Tannvern. Hun tar over etter Reidun Stenvik, som takker av etter ti år. Alstad er tidligere fylkestannlege i Buskerud.

Styret består for øvrig av nestleder Kirsten Hallonen, styremedlemmene Tove Bakken og Morten Rolstad. Varamedlemmer: Anne Ingrid Saghaug og Bengt Berger.

Sekretariatet ledes fortsatt av Gerd Marit Brandt.